

ANTROJI DALIS

D R A U G A S

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1988 m. kovo mėn. 19 d. / March 19, 1988 Nr. 55(11)

KERTINĖ
PARAŠTĖLietuvių rezistencija
prieš vokiečių represijas

Nūdien istoriniai įvykiai seka vienas kitą tokiu greičiu, kad net ir netolimą praeitį pradėdami pamiršti. Visgi mūsų tautos istorijoje yra daug prisimintinų dalykų, kuriuos privala plačiau viešumon išskelti.

Užmarštin jau slenka 1943 metų kovo 16-17 dienos, kada Antrojo pasaulinio karo metu Lietuvą okupavę vokiečiai, norėdami priversti lietuvių jaunimą stoti į jų kariuomenės dalinius, uždarė Vilniaus universitetą bei kitas aukštąsias mokyklas ir suėmė 46 asmenis kaip Lietuvos įkaitus.

Nuo šio įvykio, kurį šį mėnesį prisimename, prabėgo jau 45 metai.

Vokiečių - sovietų karas prasidėjo tuoj po Lietuvos išgyvento siaubo - sovietų okupacijos ir masinio žmonių tremimo į Sibirą. Nepaisant visų baismų, vos Hitleriui įžengus į Lietuvą, pradėjo veikti rezistencija: susidarė laikinoji vyriausybė, stengtasi atstatyti tvarką ir bandyti iš savo rankas paimti krašto administravimą. Vokiečiai vyriausybės nepripažino, ir vėl sunki okupacija prislegė Lietuvai. Siantieji baissusis gestapas, vyko ūkiškas išnaudojimas, suėmimai, žiauriausias žydų šaudymas, teroras...

Po Stalingrado katastrofos nacių žaurei dar padidėjo, žmonės buvo varomi darbams Vokietijoje, jauni vyrai verčiami stoti į jų kariuomenės dalinius. Tačiau, kai vokiečiai, nesiskaitydami su tarptautine teise, paskelbė mobilizaciją okupuotame krašte, pagrindžio rezistencija sugebėjo paveikti vyrus taip, kad nesudarė nė vieno lietuvių SS dalinio. Įsirengė mokyklas ir uždarė aukštąsias mokyklas ir paėmė 46 įkaitus. Gestapo viršininkas Jegeris paskelbė, kad jeigu lietuviai nestos į jų kariuomenę, visi įkaltai būsia sušaudyti.

Įkaltų tarpe buvo įvairių profesijų, įvairaus amžiaus ir padėties žmonių, daugelis gerai žinomų lietuvių visumenei: Bauba Kazys (1906-1943), Blažys Vincas (1885-1973), Brėdikis Juozas (1885-1965), Budrys Ignas (1885-1943), Buragas Petras (1899-1986), Butkus Vladas (1900), Čiuberkis Jonas (1914), Darginavičius Adolfas (1886-1974), Darginavičius Vladas

(1918-1982), Germantas Pranas (1903-1945), Grigas Bronius (1902-1943), Januševičius Antanas (1892-1943), Jurgutis Vladas (1885-1966), Kantvilas Aleksandras (1920), Katinauskas Jonas (1905-1973), Kerpė Petras (1880-1919), Kiškis Petras (1900-?), Kriaučiūnas Mečys (1914-1970), Kučinskas Antanas (1900), Kuprėnas Kazys (1915), Lipniūnas Alfonsas (1905-1945), Liudžius Antanas (1905-1983), Mackevičius Mečislovas (1906), Mackonis Rapolas (1900-1982), Mačiokas Mykolas (1899-1946), Malinauskas Jonas (1908), Masaitis Zigmantas (1903-1943), Masiulis Petras (1894), Meilus Vytautas (1913), Narakas Juozas (1899), Noreika Jonas (1910-1946 ar 1947), Pečeliūnas Mykolas (1908), Puodžius Stasys (1896-1943), Puskunigis Leonas (1910), Rakū-

Dagys „Niekam nenusilenkau“
Medžio skulptūra, 1976

nas Kazys (1900), Rimašauskas Jonas (1920-1972), Sruoga Balys (1896-1947), Stanevičius Vytautas (1913), Starkus Antanas (1901-1975), Šernas Jonas (1910-1978), Tumėnas Algirdas (1909-1943), Tumėnas Vytautas (1906-1943), Valenta Juozas (1911-?), Valiukevičius Jurgis

Iš galvos neišseinantys pokario vargai

Vlodo Dautarto romanas „Atsisveikinimas su negrižtančiais paukščiais“

PETRAS MELNIKAS

Okupuotoje Lietuvoje Pergalės žurnale (1987, Nr. 3 ir 4) spausdinto Vlodo Dautarto romano „Atsisveikinimas su negrižtančiais paukščiais“ turiny kartojami daugelio rašytojų ten vartojamas būdas — formulė: grįžimas iš miesto į pasikeitusią tėviškę, radimas ten savo namų pamatų ar kelių medžių, kolektyvizacijai bei melioracijai nušlavus visą žmogaus praeitį. Panašiai, kaip amerikiečių filme (rodos, 1986 m.) „Trip to Bountiful“, kur sena moteris abėga iš vedusio sūnaus šeimos globos ir randa savo kaimelį ir namus tuščius ir apleistus, tačiau dėl kitų priežasčių — dėl ūkio nenašumo ir kt.

Dautarto romane Vaclovas nekenčia mechanizacijos, automobilio. Kaime ištaigina savo praeitį, valkiodamasis po apylinkes, kalbėdamas ir gyvendamas su dėde, žuvaudamas, įsisiūrijęs į Agnę, lyg nekėsdamas judraus brigadininko, naktį nueidamas prie savo apleistų namų. Pamažu išdygsta jo nemaloni praeitis, vargai ir daug keistų charakterių, vienasip ar kitaip tarp savęs surištų. Visa yra labai komplikota.

I akis krenta Vaclovo tėvas, buvęs geras ūkininkas Nepriklausomybės laikais, prieš vokiečių slėpęs raudonajį partizaną, už tai suimtas ir pabuvęs Vokietijoje, prieš rusų grįžęs, po karo buvęs kažkokiu kaimo pirmininku. Bet, įsikrovus į jo namus „miškiniais“, kartą

ten nušaukiamas žmogus, ir tėvas tardomas ir laikomas kalėjime. Tačiau Vaclovas Vilniaus institute savo biografoje užrašo, kad tėvas miręs, kadangi jis nori patekti į mokslavietę.

Vėliau, kai tai išaiškinama, Vaclovas yra pašalinamas už melą ir ilgai neranda dėl to darbo. Gyvena pas vargšę lenkų Roželę vargingai, kol pagaliau tėvo slėptas raudonasis partizanas, jau prasimušęs tarnyboje, jam pasiūlo kreiptis pas Bali, kuris daug tokių „susitėpusių“ yra priėmęs į darbą. Balys jį priima. Darbe Vaclovas su komandiruotėm važinėja į kaimus, kur susiduria su „miškiniais“, jį perspėjančiais, su Šermukšniu (turtingu ūkininku, kuris buvo nušovęs jo pirmąją meilę Albina — komjaunuolę) ir sribu Dobilu, kariavusiu prie Berlyno prieš vokiečius su rusais. Patenka į jų susirėmimus, apsišaudymus.

Įdomi romano vieta, kai ir Vaclovo geras viršininkas Balys nukenčia nuo santvarkos, turbūt už priėmimą į darbą „susitėpusių“ tarnautojų, ir yra labai pažeminamas darbo etatu skalėje. Balys — paprastas, draugiškas žmogus, aplankantis Vaclovą lūžtančiame pastate (buvusiame vienuolyne), bet nesakantis, kodėl jį pažeminę tarnyboje. Tai žmogiškas susitikimas tarp dviejų nukentėjusių.

Prieš romano pabaigą sužinome, kad Vaclovo tėvas reabilituotas, nors miręs. Balys

(1919), Yla Stasys (1908-1983), Žukauskas-Narutis Pilypas (1920).

Įkaltai buvo atiduoti tiesioginė Himlerio žinion ir išgabenti į Stutthof koncentracijos lagerį prie Gdanskio. Jie atsidūrė sadiustu-budelių galioje, kentėjo panieką, badą, šaltį, mušimus, nepakeliamus darbus, parazititus, ligas. Netrukus vienas po kito mirė ar buvo užmušti, o likę — laukė galo nežini, ir neviltyje.

Vokiečiams nesisekiant kare, režimas kiek sušvelnėjo, bet kuomet 1945 metų sausį Raudonoji armija veržėsi į vakarus, naciai sumanė lagerį evakuoti. Kaliniai buvo varomi per sniegą ir šaltį, o nusilpę — vietoje eseninkų sušaudomi. Tūkstančiai lavonų nuklojo kašubų žemės pakeles...

Pagaliam, kai juos pasivijo bolševikai, jaunesni, kiek stipresni kaliniai sugebėjo pabėgti, pasislėpti, ar atsidūrė Vakaruose. Kiti gi pateko į juos tykusių enkavedistų nagus. Buvę karininkai tapo tuoj suim-

ti, išgabenti sovietijon ir dingo be žinios. Kiti buvo kalinami, tardomi, o grįžę palaužta sveikata į Lietuvą buvo sekami ir visaiip varžomi.

Iš keliolikos dar gyvų mūsų įkaltų turime du garbingus asmenis Chicagoje: buvusį laikinosios vyriausybės teisingumo ministrą, Vilniaus ir Pabaltijo universitetų profesorių Mečislovą Mackevičių ir Lietuvos aktyvistų fronto igalotinio prie ministrų kabineto pavaduotoją, dipl. inžinierių Pilypą Narutį. Paprašyti savo išgyvenimais su mūsų visuomene pasidalyti, juodu maloniai sutiko. Šiuo sumanymu susidomėjo Lietuvių kultūros muziejaus steigėjas Stasys Balzekas, Jr. ir mielai Lietuvos įkaltų minėjimą įjungė į Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus mėnesinių penktadienio vakaronių programą. Minėjimo ruošoje jam talkininkauja Lietuvių politinių kalinių sąjunga ir keli buvusių įkaltų šeimos nariai.

Šiandien, kai visame pasaulyje skamba įkaltų (hostages) žodis, būtų gera, kad šiuo minėjimu susidomėtų mūsų aukštesniųjų lituanistinių mokyklų moksleiviai, jų jauni mokytojai ir studentai, nes už jų amžininkus Lietuvių įkaltai kentėjo ir mirė.

Minėjimo programą sudarys abiejų buvusių įkaltų, prof. Mečislovo Mackevičiaus ir inž. Pilypo Naručio, kalbos apie lietuvių rezistenciją Antrojo pasaulinio karo metu. Ištraukas iš Balio Sruogos atsiminimų apie Stutthofą — *Dievų miško* — skaitys Pedagoginio lituanistikos instituto lektorius Robertas

Vladas Dautartas

ragina Vaclovą tęsti mokslą. Vješint kaimė, dėdė Karolis, važiuodamas karieta, užmušamas kelią taisančio sunkvežimio ir laidojamas. O Vaclovas su Agne grįžta į miestą ir nežinia, ar jie susituoks. „Juk ir nemyliant galima prie žmogaus priprasti. Gulsim kartu, valgysim kartu... Kartu su Agne lankysiu tėvų kapus... Gėlių nuvešim. O Mykolui Migliui — amerikoniui — rašysim laiškus — siųsim nuo-

traukas ir kviesim atvažiuoti. Tegų pamato brolio kapa, tėviškė... Aš skubėsiu į tarnybą. Agnė taip pat kur nors skubės. Susitiksim Roželė... Ir vis dėlto kam visa tai, kam?..“

Romanas baigiamas tokiu egzistenciniu klausimu: „Kam visa tai, kam?..“ Kam reikalingas toks gyvenimas, kuriame prarado savo tėva, savo pirmąją meilę ir dėdę po sunkvežimiu, kaimietiška nekėsdamas mechanizacijos, automobilių smirdančių dūmų. Tai gan drąsus galvojimas 20-tame amžiuje, ypač santvarkoje, kuriai progresas yra aukščiausias tikslas.

Romane įdomūs kaimo ir gamtos vaizdai, meilė žemei. Aprašomas gegužės pirmos dienos žygiavimas prieš tribūna, kurioje Vaclovas nuobodžiauja. Išdygsta partizanų ir sribų susirėmimai, kuriuose vieni ir kiti beveik vienodai traktuojami. Tik „miškinų“ vadas Šermukšnis atrodo truputį sukarikatūrintas,

primityvus. Nei iš šio, nei iš to šokiuose, sakydamas, kad Lietuva liūdi, o jūs kojas miklinate, privertia komjaunuolę Albina klauptis, kalbėti „Tėve mūsų“ ir vėliau ją nušauka, o Vaclovą išstumia pro langą Šermukšnio sūnus, jį išgelbėdamas.

Dėdė Karolis yra lyg perdėtas seno kaimo išminčiaus tipas, klisė. Balys — originalus charakteris, viršininkas su žmogiškais bruožais. Vaclovo tėvas atrodo per daug nuo visų okupacijų kentėjas, gal tik tam, kad autorius galėtų per jį parodyti visus galimus vargus, keičiantis santvarkoms ir negalint visom įtkiti.

Romano herojus Vaclovas — ramus žmogelis, kuris pateko į istorijos ratus, ir pats nieko daugiau negali padaryti prieš jį spaudžiančius ir draskančius dantračius. Nori gyventi, meluoja institutui, kad jo tėvas miręs, visą laiką reikalingas kieno nors pagalbos, prasimušusiųjų į aukštesnes vietas globos, patarimų. Atrodo, lyg jis negyventų savame krašte, bet tarsi išėivis iš pradžių Amerikoje, kai viskas jam atrodo yra prieš jį ir reikia laviruoti, imant nekenčiamą darbą ir taip toliau. Vaclovas tuo skiriasi nuo vaizduojamųjų Lietuvoje savim pasitikinčių tipų ir kartais yra labai įtikimas charakteris, nežinantis kaip prisitaikyti, bailus, bet žmogiškai bailus.

Išėjvijos rašytojai okupuotos Lietuvos periodikoje paprastai vadinami senais. Bet ir šios knygos autorius jau pasiekęs 60 metų, taigi senas. Vladas Dautartas, gimęs 1927 metais žveju (Nemuno žveju) šeimoje Šilvelyje, studijavęs filologiją ir istoriją Vilniaus universitete, redaktorius žurnaluose ir parašęs *Panemunės apsakymai* (1958 m.), *Jūros spalvos* (1960 m.), *Kai nuraušta putinas* (1963 m.), *Lakštingalų naktis* (1965 m.), pasižymi gamtos meile, ryškia kalba ir ramiu pasakojimu. Ypač daug yra rašęs apie žvejus ir žuvinimą, novelių, apsakymų ir miniatiūrų. Senatvė jam nepakenkė, ir jis, atrodo, vis brenno, kol praktika privedė prie šio gamt atviro romano.

Stasio Žilevičiaus nuotrauka, daryta Rumšiškėse, Lietuvoje, iš Lietuvos fotografų išėjvijoje šešioliktosios metinės parodos, vykusios 1987.X.23-XX.I Čiurlionio galerijoje, Jau-

Šiame numeryje:

Lietuvių rezistencija prieš vokiečių represijas • Vlodo Dautarto romanai • Etnografija ir lietuviškas jaunimas • T. Lapio novelė • Profesorių Antaną Maceiną prisimenant • Alfonso Tyruolio eilėraščiai • Panama City, FL teatruose

Etnografija ir lietuviškas jaunimas

ARVYDAS ŽYGAS

Vėlyvos vasaros sekmadienio popietė. Jau visi sugrįžę iš bažnyčios, pavalgę didžiuosius sekmadienio šeimos pietus, užsiėmę ruošiasi rugpjūtės darbams. Švelniai šilti saulės spinduliai nudažo rugių laukus auksinėmis spalvomis, o rugiai švelniai linguoja bareliais, vėjo glostomi, žydrai mėlyno dangaus fone. Aš sėdžiu baltame kambaryje, ant senos medinės kėdės prie didelės lovos. Lovoje atsėdęs balta senutė, apsigobus balta skarele, dainuoja vestuvinę raudą, kurią buvo iš savo močiutės išmokusi. Jos rankose juoda maldaknygė, kurią jina laiko prispaudusi prie širdies. Stefanija Januškienė, šio kaimo vadina „dainų karalienė“, nenoriai sutiko šiandien dainuoti, nes jos žodžiais: „pavargau, vaikelai, nebdainuoju, dabar atėjo man laikas tik laukti, kol Ponas Dievulis mane pasiims pas save“. Šiaip taip, ilgai prašydamas, jos prisiprašau nors keletą dainų padainuoti man į magnetofoną, nes atvažiuavau „net iš tolimos Amerikos senų dainų išmokyti“.

Už lango žaidžia besijuokiantys vaikučiai, vaikšto po kiemą žasų būrys, ir retkarčiais sušlama obelys, toluomoje suloja šunys arba sučiurena maži paukšteliai. Klausydamas šio švelnaus balso, pajuntu, kaip mano siela pasidaro amžina ir begalinė, pradeda vaikščioti po rugių laukus ir beržų šventoves, jungdamasi su žeme ir su praeitimi, kuri joje išsisi. Juntu, kad sugrįžau namo po labai ilgus keliones ir žinojau jau tada, kad šios gyvenimo dienos links pačios brangiausios mano atmintyje. Grįžęs į Chicago po pirmos vasaros Punksko-Seinų krašte, bandau per skaidrus ir magnetofono juosteles atkurti tą stebuklingą jausmą kitiems ir parodyti, kad yra šioj žemėj brangi pasakų šalis, apie kurią būvome tiek girdęje lituanitėse mokyklose. Viena ponis po paskaitos man pataria nenaudoti

Punksko-Seinų krašto dainininkė 1980 metais. Nuotrauka Arvydo Žygo

tokių žodžių kaip „nuostabus“ ir „stebuklingas“, nes „per naiviai“ skamba. Kitą vasarą, sugrįžęs į kaimą, esu pasiruošęs nebūti toks „naivus“, bet po trijų mėnesių tenka skirtis su Punksku tikrai ašarojant ir jaučiant, lyg turiu išvykti iš brangios tėviškes. Neišvengiau „naivumo“ ir per tolimesnes vasaras, vis sugrįždamas į kaimą ieškoti savo praeities ir gaivindamas savo sielą pažintim su brangiuoju šio krašto jaunimu.

Bandydamas šiuos pergyvenimus perteikti savo bendraamžiams, pajutau, ką reiškia gyvenime vienišumas. Gal čia tikrai buvo naivumas, t.y. tikėtis, kad mano bendraamžiai bandys suprasti tai, ką patys nėra pergyvenę. Vis tiek pasirūžtu toliau, tiek vadovaudamas jaunimo stovyklose, tiek mokytojaudamas

lituanistinėje mokykloje, įvesti savos kultūros pažinimą per lietuvių liaudies dainas, žaidimus ir papročius. Mane vargino didelė lietuviškojo jaunimo nutaimito problema, ir tikėjau, kad žmonės nebūtų taip lengvai savo tautos išsižadėję, jeigu jie būtų turėję progos ją intymiai pažinti ir pamilti. Dėstydamas Pedagoginiame lituanistikos institute, pradėdau jausti, kad jaunimas yra pasiekiamas per tautosaką, ir kyla mintis bandyti steigti jaunimo etnografinį ansamblį. Galvoju, kad jeigu jaunuolis turės progos pats išgyventi lietuvių liaudies svajones ir rūpesčius per dainas, oracijas, darbus ir pokalbius, jisai geriau supras šios pasaulėjautos grožį ir turtingumą.

Stefanija Januškienė dar ilgai nesulaukė „Pono Dievulio kvie-

timo“. Tą pirmą vasarą ją dar daug kartų aplankiau, o jina jau buvo pasveikusi ir vakarais eidavome kartu pasivaikščioti, „atsisveikinti su saulute“. Iš jos, kaip ir iš kitų Punksko krašto dainininkų, pažinau dainų šventumą:

*Oi dainos, dainos, jūs mane tik vienos
Galit pralinksminti ir pasaldyt
diena
Dainuoju laimėj, dainuoju nelaimėj,
Linksmiuos bėdoj, net drebant baimėj.*

Nebuvo abejonės, kad Kilčėnu kaimo „dainų karalienė“ Stefanijos Januškienės ryžtas padainuoti dar keletą dainų „tam jaunuoliui iš tolimos Amerikos“ padėjo atidėti Pono Dievulio kvietimą dar beveik metams. Kita pavasari, ta brangioji balta senutė, apgaubta balta skarele, su juoda maldaknyge rankose, iškelia į aukštą kamelį pailsėti. Prisimenu, kaip sugrįžęs kita vasarą, atsklaupęs prie mažo medinio kryželio, padėdamas puokštę lauko geliu virš jos širdies, girdėjau Stefaniją Januškienę bedainuojančią mėlynose žydinčio lino pievose. Šitokiais prisiminimais dažnai kovodavau prieš gyvenimo nuovargį.

Per išėjus šimtmečius, iki pat dvidešimtojo amžiaus pradžios, lietuviškoji tautinė kultūra vystėsi daugiausia žemdirbių visuomenėje. Per tamsiausius mūsų istorijos laikotarpius Lietuvos kaimas išsaugojo lietuvišką sielą nuo sunaikinimo. Šio šimtmečio pradžioje didelė dalis tautos perėjo gyventi iš kaimo į miestą. Tačiau šis perėjimas, reprezentuojantis pažangą, nuskurdino tuos tautiečius, kurie kaimo atsižadėjo. Lietuvių liaudies gyvendama tūkstančius metų kaip žemdirbių tauta, sukūrė turtingą filosofinę sistemą, vadinamą pasaulėjauta, per kurią buvo išreiškiamas šio gyvenimo kelionės prasmė. Jos pagrindą sudarė pagarba ir meilė gamtai ir vienas kitam. Susipažindamas su kaimu ir lietuvių tautosaka, supratau, kad šios liaudies sukurtos gyvenimo taisyklės buvo aiškiai išreiškiamos per dainas, papročius, pasakojimus ir liaudies išmintį. Išlikti lietuvių, tuo labiau svetimam krašte, neužteko vien tik lietu-

višką maistą valgyti ir lietuvišką renginį nueiti. Buvo dar svarbiau neprarasti žmogiškos pagarbos, rūpestingumo, darbštumo, vaišingumo ir kitų vertybių, taip aiškiai lietuvių liaudies pasaulėjautoje išsaugotų. Dvasinis nutaimitas žmogų labiau nuskurdina negu fizinis nutaimitas.

Vieną vakarą, rinkdamas dainas Žagarių kaime, netoli Eglinės piliakalnio, pasiprašiau nakvynės pas neturtingą lietuvių ūkininką. Kai atsisėdom prie stalo vakarieniauti, nustebau sužinojęs, kad kartu su jo šeima vakarieniavo trys darbininkai lenkai. Po vakarienės neiškenčiau nepaklauses savo šeimninko, kaip jisai galėjo sėdėti prie to paties stalo ir taip vaišingai maitinti žmones, kurie buvo tiek daug skriaudus lietuviams padarę šitame krašte. Jis man atsakė, kad prie jo stalo nėra nei lenko, nei vokiečio, nei lietuvių, o tik tai viena Dievo šeima. Aš tą vakarą gal pirmą kartą supratau, kas yra malda.

Jau beveik dešimt metų prabėgo nuo tų nuostabių dienų, kada susipažinau su linų laukais, beržų miškais, naujagimiais gandrais ir kitais paprastais žemės stebuklais. Dirbdamas su

jaunimu, ieškojau priemonių tuo nepaprastu mūsų pasaulėjautos turtingumu pasidalinti. Iš dalies, etnografinis ansamblis duoda pradžią tam pažinimui, bet yra kiekvieno žmogaus asmeniškai pareiga pačiam toliau ieškoti.

Ši šeštadienį Pedagoginio lituanistikos instituto studentai keliom valandom pavirs į lietuvių kaimiečius ir persiims liaudies dainas. Jų pokalbiuose ir dainose bus išreiškiamas mažytė dalelė brangios lietuvių liaudies pasaulėjautos. Jie kalbės apie pagarbą žemei ir gamtos jėgoms, sutiks tekančią motiną saulę ir atsisveikins vakarinę žvaigždę su giesmėmis. Jie padėkos Perkūnui ir derliaus dievams už apsaugą nuo piktų dvasių ir visokeriopą palaimą. Jie džiaugsis brandžiu derliumi, gyvens žemdirbystės rūpesčiais ir parodys vienas kitam pagarbą ir paslaugumą, kai kaimynas eis padėti kaimynui rugių pjauti. Per kelias valandas antros kartos lietuviukai, dauguma Lietuvos dar nematę, atkurs Dzikijos kaimą Chicagos scenoje. Šis jaunimas bandys priminti Chicagos visuomenei, kad lietuviškoji kultūra yra turtinga ir vertinga, ir kad lietuviybė yra verta daugiau darbo, dėmesio ir

pastangų, negu jai paprastai yra skiriama.

Teko man daug kartų girdėti mūsų visuomenėje pasisakymų, kad nusibodo tos senos, liūdnos dainos, nes jos nuobodžios ir negražios. Man visuomet buvo tokių žmonių gaila, nes jutau, kad tai kyla ne tiek iš nesupratimo, kiek iš bandomo pabėgti nuo savo praeities. Būtų tas pats, jeigu mums nusibostų mūsų močiutės, nes jos pražilusios ir susiraukšlėjusios. Žmogiškajame saulėlydyje atsiranda kitoks, dar brangesnis grožis.

Tikėjau, kad šis jaunimas lietuvių liaudies grožį atpažins, supras, įvertins ir pasisavins ir kad tai sustiprins jų pastangas taip lengvai nenuatausti. Norėčiau pasidalinti savo džiaugsmu su skaitytojais, kad turime savo tarpe tokį puikų jaunimo būrį. Jų tarpe nėra dirbtinių susiskirstymų, susiskaldymų pagal ekonominius luomus, organizacijas, garbingas arba paprastas kategorijas. Atvirksčiai, jų tarpe matyti pagarba ir draugiškumas vienas kitam. Nera abejonės, kad šis jaunimas yra kitoks, negu mes buvome, ir kad jisai yra vertas mūsų pagarbos, dėmesio ir paskatinimo. Kai pasižiūriu į savo

(Nukelta į 4 psl.)

Kartų bendravimas lietuviškame kaime, Punksko-Seinų krašte (1980 m.)

Nuotrauka Arvydo Žygo

T. Lapis

Apie šunis ir žmones

Nešdama suklostytus skalbinius į miegamąjį, Julija pamatė pro didžiojo kambario langą, kitoj pusėj gatvės, du šunis. Šunys buvo labai panašūs vienas į kitą, lyg išlieti iš tos pačios formos, tik vienas didelis, o kitas mažesnis. Jų juodi trumpi kailiai blizgėjo saulėje, ir Julijai pasirodė, lyg jie būtų apvilkę elegantiškais frakais ant smėlio spalvos marškinių. Šunys uostinėjo ora, iškėlė ilgus, kumptelėjusias nosis, ir karpė ausimis, lyg kažin ką stengdamiesi išgirsti, ar galvodami, ką jiems toliau daryti. Visą, ką vyresnysis darė, jaunesnysis kartojė. Didysis žiūrėjo į rytus, ir mažasis ten pakreipė galvą; didysis atsisuko ir vakarus, ir mažasis žiūrėjo tenai. „Kaip du kilnūs profiliai ant seno medaliai...“, pagalvojo Julija. Diškias atsigulė ir padėjo galvą ant šaligatvio, ir šalia jo išsitiesė mažiukas, nenuleisdamas žvilgsnio nuo vyresniojo.

Atlėkė iš apačios Agنونė ir, pripuolusi prie lango, emė loti. — Tylėk, Agute, netriukšmauk! — Agنونė nustojo lojusi, bet vis po truputėlį urzgė.

Julija padėjo skalbinius į šalį ir susidomėjusi sekė šunis. Šunys buvo niekad nematyti jų apylinkėje. Negalėjai sakyti, kad tai valkatos, nes atrodė gerai prižiūrėti, ir jų išraiškoje nebuvo matyti baimės ar nepasitikėjimo. Bet jie neturėjo apykaklių, nei jokių ženklų. Julija šūktelėjo Albertui į jo kambarį, kad pasižiūrėtų į šunis.

— Turbūt motina su sūnum, labai jau jie panašūs, ir labai laikosi kartu...

— Tik jau tu palik juos ramybėj, — atsiliepė Albertas. — Kaip rado kelią čia, taip ras ir atgal. Matyt, kokių kaimynų.

— Atrodo, kad jie nelabai orientuojasi... — Julija dar minutėlę pažiūrėjo į atsigulusius ant

šaligatvio šunis ir nuėjo į miegamąjį. Tvarkydama girdėjo, kaip Albertas atsakė telefoną ir su kažkuo kalbėjosi.

— Kas skambino?

— Ach, vėl tas nuosavybės pardavimo agentas...

— Juk aš jo prašiau, kad paskambintų! Ką tu jam pasakei?

— Na, pasakiau, kad mes dar neapsprendė ir kad pranešim jam...

— Nežinau, kiek tu ilgai nori laukti, — nepatenkinta bumbėjo Julija. — Bergeriai jau išsikraustė, Dooley namai atiduoti pardavimui, o Campbell gatvėje mačiau jau dvi juodas šeimas. Negi liksi gyventi čia vienas pats tarp juodų...

— Jeigu turėčiau daug pinigų ir būčiau jaunesnis, tai nesprieščiau išsikraustyti kur į gražią apylinkę, į didesnį, naujesnį namą. O dabar, nematau reikalo bėgti su visais panikieriais...

— Tu tik tingi pasijudinti, — pyko Julija. — Kodėl, tu galvoji, visi kraustosi: ar manai be pagrindo, taip sau? Žmonės nėra visiškai kvailiai, jie mato, kas darosi, kai apylinkė pasikeičia...

— Todėl, kad nematau rimto pagrindo, todėl ir tingiu. O žmonės yra kaip avys, viena avis bėga, ir kitos iš paskos...

— Aaa, — Julija numojo ranka ir išėjo iš Alberto kambario. Nuėjusi į rūsi, vyrui negirdint, ji išsuko nuosavybės agento telefono numerį.

— Mrs. T, what's up? — atsiliepė žemas balsas. — Jūs vyras, matyt, nenori parduoti?

— Jūs jo neklausykite. Aš jį perkalbėsiu. Jūs tuo tarpu pasidairykit mums panašų namelį kur nors už Pulaski gatvės į vakarus. Aš jau

jį atvešiu apžiūrėti, o kai pamatys, ir išsijudins. Bet čia pasilikite aš nenoriu, visi mūsų kaimynai parduoda.

— That's for sure, jūs teisingai elgiatės, Mrs. T. Nesirūpinkit, aš viską sutvarkysiu, jūs abu būsit patenkinti.

Julija pakabino triūbelę ir užlipusi į viršų pažiūrėjo pro langą. Du šunys gatvėje buvo atsikėlę ir uostinėjo žemę. „Aiškiai, pasimetę“, galvojo Julija. „Reikėtų juos

Du bičiuliai

Nuotrauka Vytauto Maželio

uždaryti... Tokie gražūs šunys, tikriausiai jų savininkai jų ieško“. Bet tai buvo komplikotas projektas; ir jeigu savininkai neatsirastų, tai ką tada reikėtų daryti? Julija gerai žinojo, kiek nervų, sveikatos ir pinigų galėjo kainuoti toks susipainiojimas su gyvuliais.

— Žinai, — ji šūktelėjo Albertui, — tikriausiai jų šeimnininkai išsikraustė, ir jie kaip nors netyčia atsiskyrė nuo juo...

— Kieno šeimnininkai išsikraustė?

— Reikėtų pažiūrėti į laikraščius.

— Apie ką tu ten kalbi?

— Ach, su tavim nėra prasmės...

Julija apsilvilko megztinį ir išėjo į gatvę. Ten jau stovėjo trys vaikai ir glostė šunis. Mažesnysis šuo šokinėjo ir laižė vaikams veidus.

— Ar žinai, kieno tie šunys? — paklausė Julija juodaplaukio berniuko, su dviratuku.

— Mrs. Brooks atrado juos savo kieme vakar, bet ji juos išmetė, — atsakė vaikas.

— Tai niekas nežino, iš kur jie?

Kitas, mažesnis, kokių penkerių metų berniukas, padaręs rimtą veidą, emė aiškinti:

— Pas mūsų kaimyną atėjo tokia didelė kalė, ir ji atsivedė šuniukų, bet ji juos suvalgė...

— Suvalgė...? — Julija pasibaisėjo.

— Aha, — tęsė vaikas. — Liko tik tai vienas.

Paskui... tada atbėgo šuniukų tėvas, atgynė paskutinį šuniuką nuo jos ir išsivedė jį. Dabar jie neturi kur eiti, nes bijo grįžti atgal...

Julija klausėsi, norėjo dar paklausti vaiko, iš kokio gi kiemo tie šunys išėjo, bet susigriebė: „tėvas su sūnum...!“ Vaikas aiškiai fantazavo.

— Aš juos parsivesiu namo, mano mama jiems duos pietų, — ryžtingai pasakė didesnysis berniukas, pakėlęs nuo žemės dviratį.

Julija palaukė, kol vaikai nuėjo, o kartu su jais nušokinėjo ir du šunys. Ji grįžo atgal į kambarį, slapta vildamasi, kad daugiau jų nematys. Bet vakare, šluodama lapus prie gatvės, ji ir vėl juos pamatė. Šunys lakstė, uostydami žemę, tai pabėgdami į priekį, tai atgal. Vaikų nebuvo nė kvapo. Julija sustojo,

ir šunys priėjo prie jos.

— Ei, ar davė jus kas nors pietų? — paklausė Julija, ir pati sau atsakė, kad turbūt ne. Ji parėjo į virtuvę, ištraukė du pakelius sauso šuniško „hamburger“, kurio Agute nelabai mėgo, ir išnešusi į gatvę papylė ant laikraščio. Šunys tuojuo pat sutvarkė maistą ir uostinėjo dar. Mažasis apsisvertė ant nugaros ir užvertė kojas.

— Ach, tu Dieve, — ištarė Julija. — Artėja naktis, bus šalta, ką dabar su jais daryti?

Ji galvojo, kad jie galėtų permiegoti priemenėj, kur stovėjo didelė būda, anksčiau pastatyta Agutei. Dabar būda buvo tuščia, po to kai Agute susikraustė į kambarius.

— Albertai, reikia juos suleisti į priemenę... — nedrąsiai pasiūlė, sugrįžus į butą.

— Ka tu, — pasipriesino Albertas. — Agنونė pakels skandalą, dar susipjaus su jais... Palik juos geriau lauke, kai išalks, susiras savo namus... Argi mes galime užsiimti su pasimetusiais šunimis? Tau reikia į darbą rytą, tai ką, užkraus rūpestį tėvui?

Julija nutylėjo, kad buvo šunis tik ką pašėrus. Išalkę jie tikrai gal greičiau namus susirastų. Julija užtraukė užuolaidas, kad nematytų, kas darosi gatvėje, ir tvarkėsi namie, stengdamasi apie šunis negalvoti. Bet jai buvo sunku užmigti naktį. Apie vidurnaktį ji išlinko į didįjį kambarį ir praskleidė lango užuolaidą. Gatvė buvo tuščia.

— Nu, galgi kas nors susimylėjo ir įsileido juos, — paramino save ir vėl grįžo į lovą.

Atsikėlus iš ryto, pirmiausia pažiūrėjo į gatvę, ten nieko nebuvo matyti. Julija atsiduso. Pirmadienio rytasėjo savo vaga, jiedu su Albertu skubino rengtis į darbą. Iš apačios atbėgo Agute, Julija ją išleido į lauką. Jeigu kokie šunys maišosi po apylinkę, Agute duos žinoti. Bet viskas buvo ramu, po kelių minučių Agute sugrįžo ir nukūrė pas tėvą į apačią, kur stovėjo jos krepšys.

Pakeliui į darbą Julija vogčiomis dairėsi. Ačiū Dievui, šunų niekur nebuvo matyti.

Padėka profesorui Antanui Maceinai

Jo mirties pirmųjų metinių proga

ANDRIUS VALEVIČIUS

A. a. prof. Antanas Maceina kasdieninėje savo aplinkoje, Muenstery, Vokietijoje. Ten jis mirė 1987 m. sausio 27 d., per savo 79-ąjį gimtadienį.

maža rašymo mašinėlė, kurios raidės buvo pusiau nusitrynusios. Ir visur begalybės popieriaus lapų, tvarkingai krūvelėm susikirstytų ir surištų virvelėm su mažiukais kaspinukais.

Mūsų posėdžiai visuomet užsitedavo keletą valandų. Prasidedavo kalbos pamoka. Po to sekdamo jo žmonos Friedl tyliai inesai iš virtuvės: arbata, sumuštiniai, kava, pyragaičiai ir konjakas. Po antro stikliuko sąsiuviniai užsiversdavo ir mūsų kalbos pasukdavo link filosofijos.

Kai pagaliau bažnyčios valandiniai varpai imdavo skambėti vis ilgiau ir ilgiau, prof. Maceina pradėdavo trinti savo kaktą ir aš suprasdavau, kad maistre jau pavargo ir man laikas namo.

Antanas Maceina buvo malonaus charakterio žmogus, visuomet lipšnus ir mandagus. Jame buvo gražus rimtumo ir linksmumo kontrastas, paspalvintas trupučiu išdykumo. Jis rimtai mąstydavo ir rimtai man aiškino savo idėjas ir nuomones apie gyvenimą, filosofiją, religiją ir politiką. Bet jis labai mėgdavo visokius pokštus ir pasakodavo anekdotus iš mūsų išsvijusios lietuviškos inteligentijos gyvenimo. Jis mėgdavo žaisti. Kiekvieną sykį, kai aš paskambindavau apačioj prie įėjimo į

pastatą, vykdavo lenktynės, kas atsiras pirmas prie jo durų. Ar aš, turis užkopt laiptais į trečią aukštą, ar jis, kuriam reikėjo atsikelti nuo rašomo stalo ir peržengti savo butą. Jis apsidžiaugdavo, kai retkarčiais laimėdavo. Kam būtų dingtelėjus mintis, kad intelektualinis elitas šitaip linksminasi? Nežiūrint, kad jam nemažai teko iškentėti gyvenime, jis niekuomet neprarado optimizmo. Cinizmas jame neegzistavo.

Antano Maceinos ekscentriškumas buvo žavingas. Jis buvo tokios rūšies žmogus, kokių šiandien nebėra; tikras senojo pasaulio džentelmenas. Jis neaviravo automobiliu, nes nelaike savęs šoferiu, niekuomet neskrūdo lėktuvu, nes sakė, kad pripratus prie žemės. Jis niekad neįmoko anglų kalbos, nes neįvelgė logikos jos gramatikoj ir norėjo, kad prancūzų kalba išliktų tarptautine kalba. Man vieną sykį parašė rekomendaciją stojimui universitetan lotyniškai. Kai vasarą išvažiuodavo atostogų su žmona, abudu elegantiškai apsirengę, tai pavaziuodavo traukiniu ir kurortui visai netoli namų ir pailsėję, patenkinti po dviejų savaičių grįždavo atgal. Keliauti kone aplink pasaulį norint tikrų atostogų, kaip žmonės yra šiandien įpratę, visai neateidavo prof. Maceinai į gal-

vą. Daug sykių jį buvo kvietę skaityti paskaitas Amerikoje, bet jis niekad nevažiojo, aiškindamas man, kad jis europietis.

Savo gyvenimu prof. Maceina buvo pasiryžimo ir pasišventimo pavyzdys. Tai, kad rašė beveik išimtinai tik lietuviškai, rodo jo atsidavimą savo pasirinktam tikslui. Jis norėjo ugdyti lietuvišką filosofinę kultūrą. Jeigu jis būtų pasirinkęs rašyti vokiškai, jo karjera Vakaruose būtų buvusi daug sėkmingesnė. Bet tai jam ne tiek rūpėjo, kiek būti skaitomam pačioje Lietuvoje, kur gerų krikščioniškos filosofijos knygų nedaug. Prof. Maceinai mokslas buvo visų pirma pasiaukojimas ir pašaukimas, o ne pasipelnymas. Nebejaunas ir silpnos sveikatos, jis vis tiek versdavo save kasdieną rašyti, nes rašymas jam buvo neišvengiama pareiga. Dažnai man sakydavo, kaip jam gaila, kad lietuvių išsvijimoje, ypač jaunimas, yra apleidę humanitarinius mokslus ir pasirinkę praktiškesnes sritis kaip, pvz., administratyvinius arba techniškus mokslus, nes tik humanitariniai mokslai išlaiko tautinį samoningumą. Jis žiūrėjo į savo darbą kaip pasipriešinimą šiam humanitarinių mokslų nuosmūkiui.

Mūsų pasikalbėjimuose prof. Maceina vis pabrėždavo svarbą studentams patiems galvoti, viską kritiškai išklauninti, o ne vien rinkti profesorų perduodamas informacijas, kaip paprastai įvyksta universitetų auditorijose. Aplamai, informacijos amžius jam pasirodė kaip grėsmė mintijimui. Prof. Maceina man aiškino svarbą mokėti kitas kalbas, įskaitant lietuvių, dėl bendro dvasinio ir kultūrinio išsilavinimo. Parodydamas man lietuvių kalbos vertę ir grožį, jis mane paskatino ją geriau išmokti kartu su kitom kalbom, be kurių šiandien niekaip negalėčiau įsivaizduoti gyvenimo.

Visais atžvilgiais prof. Antanas Maceina buvo retas žmogus. Tokios rūšies žmogus, kokių šiandien daugiausiai nebėra. Jo mirtis atėjo normaliam senatvės amžiuje, bet jo atminimas turėtų išlikti mūmuse gyvas, nes jis dar reikalingas mūsų amžiui.

Alfonsas Tyrulis

LYRIKOS MŪZAI EUTERPEI

Sapfó, ir Teognio, ir Pindaro
Globėja kūrybiniuos užmojus –
Širdy jų sužadinsi lyrika,
Kuri tebeaidi mūs amžiuose.

Iš tavo meilingojo skambesio,
Iš lyros žavingo aidėjimo
Sapfó pynė dainą jautriausią,
Sudėjusi jon meilės ilgėsį.

Kilniausiųjū himnų tu Pindarą
Sukurti išmokei, kad keltų jis
Padangėn Olimpo varžybas tas,
Kurios nešė garbę šauniausiąją.

O tėviškės kranta, jau prarasta,
Teogniui liepei tu išgąrsinti,
Kad jis neužgestu jo žvilgyje
Ir kad širdyje jo išliktų vis.

Euterpe, o mūza šlovingoji,
Kaip man šioj pakrantėj pagelbėtum?
„I lyra Teognio išiklausyk,
Minėdamas tėviškę brangiąją!“

LAIKO MES NESULAIKYSIM

Paduok, jaunyste, man sparnus:
Per negyvuosius skrisiu skliautais.
Adomas Mickevičius

Laiko mes nesulaikysim,
Laikas visus pasiims –
Tuos, kurių rankos jau kreta,
Lygiai kaip tuos, kur dar gims.

Toliuose vėl susitikis jie,
Kas jau anksčiau, kas vėliau,
Jų atminimas aidės, bet
Laiko gelmėj vis giliau.

Ranką paduok man, jaunyste,
Kol su tavim tebesu:
Tu netoli atsilikus,
Mano jaunoji sesuo.

Laiko žaliais kilimėliais
Ir tu atbėgsi čionai.
Bet ko žvelgi i toliū tuos
Taip graudulingai, liūdnai?

Kviečio brandumą juspraski –
Laiko sukrautus saprus –
Ir iš tų toliū padvelks tau
Tyčiai vėjelis gavus.

Gražinos Santoski nuotrauka „Labanaktis“ iš Lietuvos fotografų išsvijimo šešioliktosios metinės parodos, vykusios 1987.X.23-XI.1 Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

PRARASTOJI DIENA

Gal niekad liūdnei prarastoji diena
Vėl veido giedrai nenuskaidrins šypsniu,
Kai grįšiu atgal su pirmąja šalna
Tyliai mėnesienos taku auksiniu.

Bet ją daugel kartų iš kelio šaukia
Nutulstančią čia dar pabūti kartu,
Atplaukti už Nemuno vilni tykia,
Atplūst iš pavasario saulės žiedu.

Aplinkui sutemsta, užkrinta naktis,
Kas buvusią dieną seku įtemptom
Mintim ir per naktį: Kur tas atspindys,
Kurio ji nūn šviečia padangėn kitom?

JEI MES TAVO RANKOJ

Jei mes tavo rankoj ir valioj,
Kas gali grėsmingom nutikt?
Suklupusį Meilė vėl kelia,
Iš sielvarto veda nesyk.

Kai ramųjį jūros paviršiu
Suardo banga iš gėlmės,
Nurimsta vėl vandenų įnirše
Nuo Tavo didžios ištarmės.

Nurimsta ir mūsų siela,
Grėsmingos bangos sukrėsta:
Tu gydai mūs negalę, gėlą,
Negyjanti gyja žaizda.

„Tikriausiai susirado namus“, nusiramino lipdama į autobusą.

Diena buvo labai užimta, ir iki vakaro Julija šunis visai užmiršo. Pavakary pradėjo lyti – šaltas, nuobodus rudens lietus. Kai ji išlip galutinėj stoty, buvo jau tamsu ir įsisiutęs lietus pylė kaip iš kibiro. Julija buvo belipanti ir savo įprastą autobusą, kuris ją priveždavo beveik iki namų, bet sudvejojo, ir perbėgusi gatvę išoko į kitą. Šituo keliu ji galėdavo privažiuoti prie namų iš aplinkinės pusės, bet ten reikėjo trupučiuką paeiti, ir ji beveik niekada juo nesinaudavo. Vėliau, kai ji galvojo, kodėl ji būtent išoko į tą autobusą, jai atrodė, kad pasamoniškai ji bandė išvengti – jeigu jie dar maišytųsi jų apylinkėj – dviejų benamių šunų ir su jais susirto rūpesčio. Bet tuo metu, kai ji taip pasielgė, ji visiškai nesvarstė, viskas įvyko spontaniškai.

Privažiavusi prie savo gatvelės, Julija paprašė šoferio, kad jis sustabdytų autobusą.

– Nieko sau naktis, – pasakė šoferis, – a dog shouldn't be out on a night like this... Atsargiai, tik nepaslyskit...

– Ačiū, labanaktis – Julija atsuko į šoferį ir, praskėtusi lietsargi, išsoko iš autobuso ir paplūdusį šaligatvį. Jai minutėlę pasirodė keista šoferio pastaba, kad tokią bjaurią naktį ir šuo neturėtų būti lauke, bet ji iš tiesų nespėjo apie tai ir pagalvoti.

– Kad juos kur dievai! – garsiai ištare Julija, įsukus į savo gatvelę ir vos nesuklupus. Jai po kojom pasimaišė kaip iš žemės išdygę du kiaurai peršlapę šunys. Jie vis dar uostinėjo žemę, stengdamiesi pagauti kokį pėdsaką. Nuo jų nukarusių uodegų ir šonų bėgo čirkšlėmis vanduo. „Na ir pasimaišyk tu man kaip tyčia... Būtų tik pabėgę už kampo, ir aš jų niekada nepamatyčiau... Būčiau anuo autobusu važiuavus“... Julija susiraukė, lyg norėdama verkti. Ji matė, kad dabar jau nebuvo kaip jų išvengti. Žinojo, jeigu palikusi juos lietuje ir šaltyje nueis, nemiegos visą naktį.

– Na, gerai, šunys, – Julija pasidavė

neišvengiamam. – Einam su manim.

Šunys lyg būtų tik to ir laukę, tuoj pakėlė uodegas ir ėmė bėgti pirmą Julijos. „Ir iš kur jie žino, kur jiems eiti?“, pagalvojo Julija. Ji sparčiai žengė namų link. Atidarė vartelius, ir šunys nedvejodami subėgo į kiemelį. Julija atsirinko priemenelę, pasidėjo daiktus ir iš rūšio atsinešė porą senų rankšluosčių. Tada storai išlojo būdą ir priemenaitės grindis laikraščiais ir atidarė duris į kiemą. Šunys tuoj pat sulindo į vidų ir ėmė purtytis, taškdamas vandenį į visas puses.

– Ei, ei, palaukit...! – Julija stengėsi rankšluosčiais apsiginti nuo taškymo. Ji ėmė trinti rankšluosčiu mažąjį, paskui didįjį šunį, ir negalėjo atsistebėti, kad jie tokie jaukūs. Jie abu buvo jauni ir aiškiai neturėjo supratimo apie piktus žmones ir visokius pavojus, kurie laukė pasimetusių šunų. Apsausinusi juos, Julija nuėjo į virtuvę. Agonėlė, pasinaudojusi proga, įsibrovė į priemenaitę ir urgzdama ir grasindama pripuolė prie neprašytų svečių, bet tuojau pat ėmė juos uostinėti ir vizginti uodegą.

„Na, ačiū Dievui“, atsiduso Julija. „Nors nereikia dėl Agutės bijotis. Dabar tik Albertas...“ Bet Albertas dar nebuvo grįžęs iš darbo.

Julija greit atidarė porą maišelių šuniško maisto ir išnešė į priemenaitę. Šunų raginti nereikėjo. Agutė sėdėjo ant laiptelių, iškišusi liežuvį, ir oriai žiūrėjo į čėpsinėčius ir ryjančius šunis. „Turi būti labai jau išalkę, jeigu jiems patinka šitas kratinyš“ – jos išraiška bylojo.

Pašėrusi šunis, Julija norėjo vėl juos išleisti į lauką, bet tie atsiskakė beieiti. Dičkis apuostęs ilindė į būdą, o paskui jį ir mažasis. Iš būdos lindėjo dvi patenkintos pavargusios galvos, patogiai įsitačiusios ir pasirengusios miegoti. Julija pasigailėjo, kad neturi po ranka foto aparatą. Agonėlė pribėgusi prie būdos dar pasiuostė, pavizgino uodegą ir nusekė Juliją į virtuvę.

Už pusės valandos prie garažo privažiavo Alberto automobilis. „Na, padėk Dieve“, min-

tyse pasimeldė Julija. Nutarė visai nesikišti, laukti, iki Albertas jėis į priemenelę, ir žiūrėti kas bus.

Subildėjo priemenelės durys, ir minutėlę buvo visiškai tyla. Julija pažiūrėjo pro langelį. Albertas stovėjo, apsuptas dviejų šunų, ir glotė mažojo galvą.

– Valio! – negarsiai ištare Julija, bet nesikišo. Albertas pastovėjo, pataisė suveltus laikraščius, o šunys tuojau ir vėl sulindo į būdą. – Tai vis dėlto parsivedei, – pasakė su priekaištu įžengęs per duris, bet jo žvilgsnis nebuvo piktas.

– O, Albertai, – ištare Julija ir pakėlė vyro į žandą. Agonėlė žiūrėjo į savo viešpačius, vizgindama uodegą.

– Bet ką darysi, jei neatsiras savininkai? – paklausė Albertas.

– Na, nereikia iš anksto planuoti, – nuolankiai atsiliepė Julija. – Reikia daryti tai, kas būtina dabar, šiuo momentu... Dabar jiems reikia pailsėti, išsimiegoti. Rytą pažiūrėsime. Patikrinsiu laikraščiuose, ar jų kas ieško, svarbiausia, pietvakarių leidiniuose...

Kitą dieną tėvas ganė tris šunis vietoj vieno. Julija patelefonavusi namo sužinojo, kad visi šunys dūksta po kiemą, kad svečiai yra abu patinėliai, ir aiškiai giminingi, tikrai – kad ir kaip neįtikėtina – galėtų būti tėvas ir šūnus.

Kam rūpėjo dingę šunys, žinoma, paskelbs laikraščiuose; o jeigu neskelbia, vadinasi, jie jų ir nenori. Julija, prisipirkusi krūvą laikraščių, skaitė skelbimus, bet niekur nematė, kad kas ieškotų dviejų šunų, ar net ir vieno, panašaus į jos svečius.

– Idėk skelbimą į laikraščius, – ragino Albertas.

Bet Julija suabejojo. – Ai, geriau nesi-garsinti, kas žino, kokio plauko žmonės gali atsiliepti... Jeigu man dingtų Agonėlė, būk tikras, aš turėčiau skelbimus visuose laikraščiuose... Turėk kantrybės, kas nors atsišauks...

Prąėjo antradienis, trečiadienis, atėjo ir

ketvirtadienis. Šunys susidraugavo su Agonėle ir atrodė visiškai patenkinti – ir butu, ir maistu, ir naujais šeimnininkais. Bet Albertas pradėjo nerimti.

– Na, kaip ilgai tu juos laukysi? Matai, niekas neatsiliepia, reikia nuvežti į Anticruelty Society!

– Palauk dar, duok laiko, gal žmonės iš karto nesusigriebė pranešti laikraščiams, ar kokia kita priežastis... Reikia duoti bent dvi savaites. – O Chicago Defender skelbimus skaitai?

– Ach, – Julija numojo ranka. – Būk tikras, jie nepriklauso juodiems. Juodi nemylį gyvulių... Nėra prasmės nė žiūrėti jų laikraštyje. Šitie šunys yra gerai prižiūrėti, iš gerų namų... Tik būk kantrus, kas nors jų tikrai ieško...

– Albertas kreivai pažiūrėjo į žmoną, bet nieko daugiau nesakė.

Penktadienį, grįždama iš darbo, Julija vėl skaitė skelbimus laikraščiuose, ir dėl visa ko, kad Albertas nepriekaištautų, nusipirko ir Chicago Defender. Bet, kaip ji ir laukė, ir čia nieko nepė. Defender turėjo vieną mažą skelbimėlį – tris eilutes – ieškomi du šunys, vienas juodas, vienas rudas, bus atlyginta... „Matyt, balti žmonės ieško savo gyvuliukų juodų rajonuose...“, pagalvojo Julija. „Kaip gaila... Kodėl negalėjo būti abu juodi...“

Ji visai nusiminė. Jeigu iki dabar niekas jų neieško, tai, matyt, ir neieškos. Teks šunis atiduoti į Anticruelty Society, o ten maža galimybė, kad juos kas adoptuotų. Julija žinojo, kad ta draugija priima gausybę šunų ir daugumą turi sunaikinti. „Mažąjį šuniuką gal dar kas nors ir paims, bet didysis tai tikrai bus užmigdytas...“, liūdnei galvojo Julija. „O jie taip prisirišę vienas prie kito, ir miega kartu...“ Jeigu vien nuo jos priklausytų, Julija manė, kad pasilaikytų abu šunis. Bet ir tėvas, ir Albertas priešinosi.

Julija, nukabinusi nosį, ruošė pietus virtuveje. Dabar ji beveik galėdavo, kad neįdejo skelbimo į laikraščius, vis būtų atsiliepęs kas

nors, net jeigu ir klaidingai, vis atrodytų, kad dar kas nors jų ieško...

Julija atsiminė skelbimėlį iš Chicago Defender apie dingusius juodą ir rudą šunis. Aišku, pas ją buvo ne tie. Bet jai taip jau buvo nesmagu, taip norėjosi nors su kuo pasikalbėti, kad ji neištverė. Išitruokusį lapą iš laikraščio, ji nuėjo prie telefono ir išsuko numerį.

Atsiliepė nupėpęs moteriškės balsas.

– Ar jūs suradot savo šunis? – paklausė Julija.

– Nee, nesuradom... Ar jūs juos turit? – sukilo moteriškė.

– Prašau, tik nesijaudinkit. Aš turiu du šunis, bet spalvos neatitinka...

Moteriškė staiga pradėjo rėkti:

– She's got my babies... She's got my babies!

– Ji visai, matyt, negirdėjo, ka Julija pasakė apie šunų spalvą.

– Ei, palaukit, palaukit, – stengėsi ją pertraukti Julija. – Čia ne jūsų šunys, šitie yra abu juodi... Vienas mažesnis, kitas didesnis...

– Mano vaikeliai, ji atrado mano šunis. Thank you, Lord! – nieko nepaisydama, klykė moteriškė pietietiška tarpe.

Kaip tik tuo metu įėjo į butą tik ka parvažiuojo iš darbo Albertas, ir jo akys įsiziėbė viltimi.

Julija uždengė triubelę ranka. – Kažkokia pamišėle juodė rėkia, kad aš turiu jos šunis, negalima susikalbėti...

– Klausyk, moteriške, – pyktelejusi, pakėlė toną Julija, – juk sakiau, kad spalva neatitinka...

Bet moteriškės balsas jau buvo pranykęs, ir jos vietoj kalbėjo vyras.

– Koks jūsų adresas, mes atvažiuosim atsiimti...

Julija buvo beprarandanti savitvardą. Ji negalėjo sau dovanoti, kad paskambino ten, kur aiškiai ieškojo ne tų šunų, ir kaip tyčia pataikė ant žmonių, su kuriais neįmanoma susišnekėti.

(Nukelta į 4 psl.)

Panama City, FL teatruose

Staigios mirties ištikta šeima
Kaleidoscope scenoje

ALFONSAS NAKAS

Ketvirtuoju iš penkių 1987-1988 metų sezono pastatymų Kaleidoscope pasirinko Tad Mosel dramą „All the Way Home“, parašytą labai tiksliai sekant James Agee romanu *A Death in the Family* (prie pastarosios knygos ir jos autoriaus grįšiu vėliau). Režisavo ir sceną dekoravo Charles Wilson, o kostiumus kartu su juo paruošė Jayne Layne. Apšvietimą atliko Jim Hamilton, balso efektus — Kerry Casey ir Charles Mirus. Pastatymą tvarkė Annie Dombeck. Režisieriaus padėjėja — Gail Salsman. Tarp vasario 26 ir kovo 12 dienos įvyko 11 spektaklių. Čia rašoma apie vasario 28-osios dieninį spektaklį, tad iš viso trečiaji. Pastatymą visai rėmė net kelios Floridos kultūrinės institucijos.

Dramos centre — trijų asmenų šeima: 36 metų amžiaus Jay Follet (jį vaidino Chuck Atkinson), maždaug 28-rių jo žmona Mary (Karen Kay Ledet) ir apie septynerių metų sūnus Rufus (Mickey Wilson). Veikiama Knoxville, Tennessee, 1915 metų vasarą. Dalyvauja net 18 didelių ir mažų rolių aktorių, jų tarpe penki mažamečiai vaikai.

Dramos turinys labai lengvas nusakyti. Pašauktas ir užmiestį lankyti susirgusio savo tėvo, Jay Follet tą patį vakarą grįžta namo ir automobiliu smarkiai lekdamas užsimuša. Mary Follet su visa plačia gimine ruošiasi laidotuviams. Viskas. Bet trijuose dramose veiksmuose, išsitusiuose per pustrėčios valandas, atsiskleidžia keletas šalutinių idomųjų, viena kita net tragedija nulėmusių. Visų pirma Jay būta linkusio į alkoholizmą, gerti metusio ir garsiai ištarusio: „Jei kada pradėčiau gerti, nusizūdysiu!“.

Iškvietėjas lankyti širdim sunegalavusio (nebe pirmą kartą) tėvo buvo isteriškas alkoholikas, Jay brolis Ralph. Iš Ralpho užuominų laidotuviams ruošiantis numanu, kad beprotiškai į mirtį Jay veržėsi veikiausiai išgėręs, o gal ir nusigėręs, ir veikiausiai Ralph dėl to kaltas. Mary, savo ir žuvusio vyro šeimų užjauciamą,

James Agee

labai religinga katalikė, susiima save į nagą ir ryžtasi toliau gyventi. Rufus, tėvo nepaprastai mylėtas, ir pats jam meilės pilnas, mirties akivazdoj pasijunta dienos herojum. Yra dar keletas kitų dramose slinktų praturtinančių momentų, kurių čia nebe- minėsiu.

Neturiu ko ypatingo pasakyti apie šio pastatymo aktorius. Trumpai vertinant, dauguma jų buvo tik vidutiniškai. Mary Follet vaidinusi Karen Kay Ledet buvo gal kiek žemiau vidutinybės, jei vertinti profesiniu mastu. Ralpho vaidmenį Stephen Hathaway pakilo aukščiau vidutinybės. Nuostabiai puiku, nepamirštamą vaidmenį sukūrė Harriet Johnston, vaidinusi išdžiūvusią, it mumija, prosenelę Great-Great-Granmaw. Jai skirčiau aukso medalį. O sidabro atiduočiau Mickey Wilson (Rufus). Jei jo tėvas, šio pastatymo režisierius, pasistengs, iš šio vaikelio gali išaugti scenos pažiba.

Turėčiau visokių pastabų ir kitiems vaidintojams, gerų ir ne taip gerų, bet visa tai paaukosiu kitam tikslui.

„All the Way Home“ pastatymo laukiant, mane sudomino James Agee, jo kūryba, gyvenimas, mirtis. Skaitydamas *A Death in the Family* tesužinojau, kad jis turėjo tris žmonas ir keturis vaikus, daug gėrė, staiga mirė 1955 metais, tesulaukęs 45

metų amžiaus. Knygos leidėjai teigia, kad „His death (...) was probably the greatest single blow to American literature since the passing of Thomas Wolfe“. Lyginama su Thomas Wolfe turbūt todėl, kad Agee stilius į Wolfe panašus: kol jis (Agee) užmauna vyrui kelnes, prirašo pusę puslapio; tikėdama, kad iš auto avarijos brolis parvė sužeista Jay, Mary jam lovą kloja ištinus du puslapius... Ką James Agee daugiau parašė, knygoje neradau. Bet jos pradžioje surašyta *A Death in the Family* spausdinimo istorija. Pasirodo, kad tarp 1967 ir 1987 metų šio Pulitzerio premiją laimėjusio romano išleista net 23 laidos, taigi daugiau negu po vieną kas metai.

Rodos, tokio masto rašytojui turėtų būti vietos ir lietuvių enciklopedijose. Deja, perėjęs LE abu papildymų tomus ir tris turimas tarybinės enciklopedijas, apie Agee neradau nė vieno žodžio. Gaila ir liūdna, kad, aprašinėjant visokias museles, nepastebimas literatūrinis dramblis.

Panama City Kaleidoscope teatrui esu dėkingas, kad minimu vaidinimu iškėlė įžymų literatūros talentą. Yra didelė rizika ir sceną paleisti net penkis mažamečius, kalbančius ir vaidinančius aktorius. Pasisek! Spektaklis liks ilgai nepamirštas. O perskaite *A Death in the Family* romaną, ieškosime daugiau James Agee kūrybos, jeigu jo daugiau kas sukurtą ir išleista.

James Agee (1909-1955) — amerikiečių rašytojas, gimęs Tennessee, baigęs Harvardo universitetą, išleido pirmą knygą *Permit Me Voyage* (Yale Series of Younger Poets) 1934 metais. Dirbo *Time* ir *Fortune* žurnalų redakcijose. Pastarajam paruošė studiją apie Alabamos pusininkus per depresiją, kuri, *Fortune* atsisakius ją spausdinti, 1941 m. kartu su Walker Evans fotografijomis buvo išleista kaip *Let Us Now Praise Famous Men*. Apysaka *The Morning Watch* (1951), jautriai vaizduojanti vieną dieną dvylikamečio berniuko gyvenime Tennessee mokykloje, buvo preliudas jo stambiam kūrinii — romanui *A Death in the Family* (1957). Tai iš dalies autobiografinis, poetinis pasakojimas apie laimingą, saugų vienos Tennessee šeimos gyvenimą, kurį sugriaua tėvo mirtis automobilio avarijoje. Agee filmų recenzijos ir jo scenarijai filmams *The Bride Comes to Yellow Sky* ir *The Blue Hotel* surinkti po jo mirties Agee on Film (1958) ir *Agee on Film: II*

Etnografija ir lietuviškas jaunimas

(Atkelta iš 2 psl.)

bendraamžių Pedagoginio lituanistikos instituto abiturientų sąrašus, sunku tikėti, kad tik maža saujelė pasiliko prie lietuviško darbo. O kokie lietuviški mes buvome! Kaip sunku šiandien yra rasti net jaunimo stovykloms vadovų. O kur lituanistinių mokyklų mokytojai, organizacijų vadai, netgi lietuviškų renginių lankytojai? Atrodo, kad beveik visi baigė aukštuosius mokslus, išigiję geras ir garbingas profesijas, gal ir patys net nepajuto kaip jie ištirpo „yuppy“ vertybių katilė.

Šį šeštadienį, kai atvyksit susipažinti su PLI studentais, neskaiciuokite, kiek kartų jie neteisingai kirčiuos arba senų dainų žodžius užmirš. Atsiminkite, kas šis jaunimas yra ir kiek daug jis daro. Jie yra veiklūs ir pareigingi skautai ir ateitininkai. Šeštadieniais jie lanko Pedagoginį lituanistikos institutą. Jie priklauso Jaunimo sąjungai ir tautinių šokių ansambliams. Jie yra veiklūs savo parapijose. Jų tarpe PLI abiturientai, kurie yra lituanistinių mokyklų

(1960). Jo laikai savo senam mokytojiui ir globėjui nuo vaikystės metu iki mirties išleisti kaip *Letters to Father Flye* (1962).

mokytojai ir organizacijų vadovai. Jie yra pirmaujantys mokiniai savo gimnazijose ir universitetuose. Kai kurie dirba po pamokų, kaip padavėjai, padavėjos, lėkščių plovėjai. Ar nenustabu, kad jie dar spėja senų lietuviškų dainų išmokti? Šitas jaunimas pats dažnai pergyvena, kad jie nepaveikia savo bendramyžių lietuvių bei ir kad jų draugai nemato vertės pasimokyti Lietuvos istorijos, gramatikos, literatūros. Nėra abejonės, kad šis jaunimas dirba lietuvišką darbą iš idėjos. Norėtųsi tikėti, kad metams bėgant mes jų neprarasime, nes jų tarpe yra tiek daug gražaus ryžto, idealizmo ir pasišventimo. Didelė padėka priklauso rektoriui dr. Jonui Rackauskui ir instituto vedėjai Stasei Petersonienei bei visiems instituto lektoriams, kad taip nuosirdžiai su šiuo jaunimu dirba ir sudaro sąlygas bei skatina idėją, kad Pedagoginis lituanistikos institutas yra antrieji šio jaunimo namai. Nuširdi padėka taip pat priklauso PLI Etnografinio ansamblio chorvedams: Daliai Polikaitytei ir PLI lektorėms Danutei Rukšytei bei Emilijai Sakadolskienei, kurios su tokia jaunimą muzikalijai ir liaudiškai dainuoti. Tenka pasidžiaugti tuo, kad lektorai ir studentai dir-

Nuomtuotos kaimo moters dainuoja sutartinę: Gaja Pemkutė, Nida Pemkutė, Dalia Polikaitytė ir Rita Stukaitė (iš PLI Etnografinio ansamblio pastatymo „Bėkit, bėreliai!“). Nuotrauka Jono Duobos

borne, rūpinomės kartu, kaip tikrai viena kaimo šeima. Drauge reikia neužmiršti, kad šio jaunimo kilnumas yra atspindys jų tėvėlių rūpestingo ir pasišventusio auklėjimo.

Seniau Pedagoginis lituanistikos institutas yra ruošęs suaugusiųjų

kursus, kad būtų progos plačiau visuomenei pasisemti lituanistinių žinių, gilintis į tautos kultūrą ir istoriją bei pabendrauti su šiuo jaunimu. Deja, visuomenės atsiliepiamas ir šias PLI pastangas visuomet būdavo gan menkas.

Šį šeštadienį Stefanią Januškiene bei kitos dainininkės, paprastai ūkininkai ir kaimiečiai prabilę Chicago lietuviško jaunimo balsais. Jie primins mums, kad kadaise lietuvis žemdirbys gerbė žemę ir gamtą ir jautė, kad žmogiška pagarba kitam žmogui buvo aukščiausia vertybė. Jie skatins mus labiau stengtis išlaikyti lietuviškas dvasias savo gyvenimuose. Šį vakarą protėvių dvasia, kadaise apsigyvenusių rugių plotuose, atgijusi, apsigyvens mums ir jungs mus ne tik su tėvų žeme, bet su visais tos žemės vaikais, kurie yra kadaise lietuvių vardą pagarbiai nešioję.

Pedagoginio lituanistikos instituto Etnografinio ansamblio pastatymas „Bėkit, bėreliai!“ — Rugiapjūtės pabaigtųjų šventė bus šiandien, kovo 19 dieną, 7 val. vak. Chicago Jaunimo centro didžiojoje salėje. Po vaidinimo atsilankiusiems bus progą pasivažinti ir su jaunimu pabendrauti Jaunimo centro kavinėje.

Nuotrauka Jono Duobos

Atvyksta svečiai rugiapjūtės pabaigtųjų šventei: Jūratė Januškaitė, Andrius Polikaitis, Dalia Dambrauskaitė, Ričardas Chiapetta (iš PLI Etnografinio ansamblio pastatymo „Bėkit, bėreliai!“). Nuotrauka Jono Duobos

Apie šunis ir žmones

(Atkelta iš 3 psl.)

— Listen, mister, — Julija sušneko kaip su tarnu. — Aš stengiuosi jūsų žmonai išaiškinti, kad šunys, kur mes turim, yra ne tos spalvos...

— Tas gerai, labai gerai, — atsakė vyras. — Leiskit tik mums pažiūrėti, mano žmona verkia, ieško... Prašau, duokit savo adresą...

Julija labai nenorom padiktavo adresą ir telefono numerį.

— Mes būsim už dvidešimt minučių. Julija nesitvėrė iš apmaudo — pati ant savęs.

— Tamsuoliai, juodžiai, užsispyrę atvažiuoti pažiūrėti... Ach, ir kodėl gi aš jiems skambinau!

— Nu ir tegul atvažiuoja, — Albertas sujudo. — O gal ir jų, duok jiems pažiūrėti!

— Tik prasidėk su juodais... Gal jie kokį biznį varo su šunimis — jiems, matyt, nesvarbu, kokie...

— Na, jau tu nuvažiavai į kraštus. Palauk, pamatysi.

Julija susinervinusi laktė po butą. „O kaip, jeigu tikrai jie šitaip per skelbimus renka šunis, o paskui juos parduoda kokiems eksperimentatoriams... Gal kokie nusikaltėliai, kaip mes atsiginsim... Ach, ką aš padariau!“

Julija taip išbaugino, kad norėjo šauktis policijos pagalbos, ir jeigu dar būtų reikėję ilgiau laukti, būtų ir išsakuos. Bet žmonės atsirado anksčiau, negu buvo žadėję. Prie jų namo sustojo senas karkiantis automobilis, ir iš jo išlipo vyresnio amžiaus juoda pora. Moteriškė kažin ką šūkavo apie savo „babies“. Julija išbėgo į gatvę ir sustabdė juos.

— Palaukit, prašau, — jos balsas buvo griežtas. — Jūs man turit visų pirma nusakyti jūsų šunų išvaizdą. Juk suprانت...

— O taip, o taip, suprantu, — moteriškė susijaudinusi šnekėjo greitai. — Jie yra juodi,

turi rudas papilves. Jie yra broliai, iš vieno lido, ir tik šeši mėnesiai amžiaus, tik vienas kažkodėl augo greičiau už kita...

Julija kiek atlyžo, Na, teisybė. Spalvas teisingai apibūdino. Ir giminytė paaiškintų šunų panašumą ir jų prisirišimą vienas prie kito. Bet tai kodėl toks skelbimas laikraštyje — vienas juodas, vienas rudas?

Albertas neištvėręs paėmė moteriškę po ranka. — Čia jūsų šunys, — kalbėjo jis su šypsena, lyg laimindamas ją, — be abejonės, jūsų šunys!

— Albertai, palauk gi, ką darai, — sušnypštė Julija. Ji matė, kad Albertas taip norėjo atsikratyti šunų, kad net nepaisė paprasčiausio atsargumo. Į kalbą įsiterpė moters gauruotas vyras: — Laikraštyje jie neteisingai mano skelbimą idėją. Aš skambinau iš darbo ir sakiau, kad dingo du šunys, juodos ir rudos spalvos, o jie išspausdino, kad vienas rudas, kitas juodas.

Julija atidarė duris ir priemenaitė, kur jau du šunys buvo sukilę ant kojų, ir įleido žmones į vidų. Moteriškė apsiverkusi puolė bučiuoti šunų, o vyras kažin ką vapaliodamas mosikavo rankomis.

— Viešpats išgirdo mane, — šnekėjo moteriškė, — Jesus Christ išgelbėjo mano vaikelius!

Atstojusi, ji apkabino Juliją ir pabučiavo ją į veidą. — Jūs nežinot, kaip jūs mane padarėt laiminga... — Moteriškės vyras palinkčiojo galva kelis kartus, bet jam nepavyko įterpti žodį. — Jie mums dingo iš kiemo šeštadienį, mes visur ieškojom, išvažinėjom visas apylinkes!

— Mes juos pirmą kartą pamatėm sekmadienį...

— O nuo kada jie pas jus? — paklausė kiek apimusi moteriškė.

— Nuo pirmadienio vakaro, aš juos parsivedžiau per tą didelę liūtį.

Negrė nusišypsojo daug žinančia šypsena ir palingavo galva. — Matot, gal jūs netikit, bet Viešpats išklausė mano maldos... Kaip tik per tą baisų lietuvių pirmadienį aš važinėju verkdama po apylinkę ir meldžiausi — Jesus Christ, išgelbėk mano šuniukus! — ir Jis atvedė jus jiems į pagalbą... Nežinomi Viešpaties keliai. Thank you, Lord!

Julija, prieš savo valią, pasijuto sujaudinta šitos prastos moteriškės kalbos. Moteriškė, nusišuosčius ašaras, išsitraukė iš rankinuko piniginę. — Aš jums atsilyginsiu...

Julija pakratė rankas. — Ne, ne! Jie buvo mūsų svečiai, mes tik dėjuojamės, kad atsirado savininkai...

— Ar tikrai ne? Na, ačiū jums labai... Jūs gal norit daugiau apie mus žinoti... — Ji kalbėjo, matyt, pajutusi Julijos abejonę. — I am Cora Selby, o čia mano vyras Matthew...

Ji pasipasakojo, dirbanti biskvitų fabrike, vyras valytojas kažkokio įstaigoj. Vaikų jie neturį, bet turį šituos šunis ir jų motiną, tris iš viso.

— Aš juos myliu kaip tikrus vaikus, jie mūsų šeima, mes pareinam iš darbo, ir jie mūsų laukia, dėjuojasi, mes jiems išmintingi ir galingi, svarbūs... Jūs galvojat, kodėl jie neturi apykalės... — Mrs. Selby ištraukė iš kišenės šuns apykalę su medaliuku. — Šita priklauso Cyrus, — ji parodė į didesnįjį šunį. — O Donald savo apykalę nusimovė ir sugrauzė, tai mes ir šitą nuėmėm... Manėm, reikia palaukti, kol kiek paūgės.

— Kaip, jūs spėjat, jie atsirado mūsų apylinkėj? — paklausė Julija.

— Neturim supratimo, jie niekad iš namų nebėgdavo, kas nors, matyt, juos pavėžėjo. Abejoju, kad jie būtų patys nuėję 25 blokus.

Šunys vikriai įsoko į automobilį. Mrs. Selby atidarė langelį: — Jūs turit pas mus atvažiuoti ir pažiūrėti, kaip mes gyvenam. Prašau, prižadėkit? Atvažiuokit šeštadienį po pietų, arba sekmadienį...

Julija prižadėjo, nors iš tiesų neturėjo jokios intencijos važiuoti kažkur į „negryną“, ir įsikišo į kišenelę skiautelę popieriaus, ant kurio buvo pieštuku sukeverzotas adresas. Jie atsisveikino. — God bless you! — Mrs. Selby dar šūktelėjo, atsisukusi į Juliją su Albertu, ir mašinėle nuparėjo į pietus.

— Na, ačiū Dievui, — atsiduso Albertas. — Laimingai atsikratėm šunų...

— Nežinau, — numentė Julija. Jai buvo neramu.

Atėjus šeštadieniui, Julija vis dėlto nutarė bent pravažiuoti pro tų žmonių gyvenvietę. Sekmadienį iš ryto, kol Albertas dar miegojo, ji sėdėjo mašinėle ir patraukė į pietus. Paklaidžiojusi Beverly apylinkė, ji stabtelėjo prie dailaus, nedidelio namuko, apsupto didžiulių, senų medžių. Išlipi ji nedrįso, vietovė aiškiai buvo apgyventa juodu. Vietos daug, daugiau negu prie jų namų.

Ji išgirdo lojant šunis, ir per frontines duris išsikišo Mrs. Selby galva. — Oh, you came! — suspiegė ji ir išbėgo į lauką, mosikuodama rankomis. Julijai nebebuvo kaip išvengti, ir ji išlipo iš mašinos.

— Aš taip dėjuojusi, kad atvažiauvot! Einam į vidų, būtinai dabar turit užėti nors minutėlę...

Julija leidosi įvedama į butą, ir čia tuojau prisistatė Cyrus su Donald ir jų motina. Julija pamatė trečią seno medalio profilį — motiną buvo sunku atskirti nuo jos vaikų. Dabar ant kaklų šunys turėjo metalines grandinėles. Jie šokinėjo apie ją, kaip apie seną pažįstamą, ir Julija glostė juos, juokdamasi ir šnekindama, ir kasydama už ausų.

Julija atsisėdo į blizgantį fotelį, Mrs. Selby iš

virtuvės atnešė porą butelių alaus ir kažkokių čipsų, padarytų iš sūrio. Julija niekada negėrė alaus, bet dabar nedrįso atsisakyti. Taip ji pamažu siurbčiojo puojantį alų ir klausėsi Mrs. Selby šnekos. Moteriškė jai papasakojo visą savo šeimos istoriją, ir apie tėvus, pasilikusius Alabamoje, kuriuos ji norėjo atsivežti pas save. Užtat jiedu su vyru dabar rengėsi ištaisyti savo „back porch“, įvesti ten šildymą, kad žiemą būtų galima gyventi, ir ten bus tėvams geras kambarelis. Jie visi priklausė baptistų bažnyčiai... Mrs. Selby giedėjo chore... kasdien skaitė Bibliją...

Julijai nuo alaus pamažu ėmė dūmoti galva. Moteriškė ją apvedžiojo apie savo švarutėlį namą, parodė daržą, kur vasarą pas ją esąs ištaisytas gėlynas. Gėlyną jie aptvėrė veline tvorele, kad neprietų šunys...

— Atvažiuokit pas mus balandžio ar gegužės mėnesį, aš jums duosiu puokštę tulpių, pamatysit, tokių gražių tulpių nedaug kur rasit...

Julija linkčiojo galva, ir jai atrodė, kad joje kažkas tirpsta, tirpsta seniai užkietėjęs nepasitikejimas ir baimė, ir jų vieton atplaukia į jos širdį kažkas labai šilto ir malonaus. Ji prisiminė — seniai Lietuvoj, dar vaikystėj — vizituz pas senukę Josmantienę, kuri turėjo sklypelį žemės netoli už miesto, kur ji su seserimi eidavo atsinešti pieno vasaros vakarais. Josmantienė visada jas pavaišindavo ir įdėdavo kelionei tai keletą uogu, tai po obuoliuką. Kas, rodos, galėjo būti bendro tarp Josmantienės ir Mrs. Selby, o vis dėlto, o vis dėlto...

Julija parvažiavo namo ir rado Albertą berašantį prie savo rašomojo stalo. Jis pakėlė galvą. Julija atsisėdo prieš jį susimasčiusi. — Žinai, Albertai, — patylėjusi ištarė ji. — Apsigalvoju... Neparduosim dabar namo. Pagyvensim, pamatysim... Albertas papsėjo savo pypkę ir šypsojosi.